

TER PLEKKE

En dan ben je ineens dakloos

Hanneke Klein-den Hertog

Een dakloze, dat is toch zo'n man met een verwilde baard die op gerafeld schoeisel door het park sloft, een paar boodschappentassen in zijn handen? Nou nee, die stereotiepe voorstelling is verre van compleet, laten recente tellingen zien.

beeld: André Dorst

Veel je je dakloos? „Nee”, zegt Joris. „Ik hoef niet de hele dag op een bankje buiten te zitten.” De man, begin dertig, ziet er ook niet dakloos uit. Verre van dat, eigenlijk. Zijn kleren zijn schoon, gestreken, modieus. Zijn baardje is netjes getrimd, zijn kapsel strak, zijn huid gaaf. Toch zit hij deze vrijdagmorgen aan een lange tafel in de dagopvang van Ontmoeting in Ede, stapte hij vanmorgen uit bed in de nachtopvang – op een kamer met drie andere mannen – en zit zijn hele hebben en houden in een tas die in een hoek van de ruimte ligt. Iedere ochtend moet hij al zijn bezittingen inpakken en meenemen, omdat die niet in de nachtopvang mogen blijven.

Het verhaal van Joris blijkt een typisch voorbeeld van wat deskundigen vaak in de media zeggen over dakloosheid: het is iets wat iedereen kan overkomen.

Joris had zijn zaakjes prima op orde. Een baan, een vriendin, een dachter, een huis. Geen vuilje aan de lucht, dacht hij. Tot die ene avond, vier weken geleden. Toen veranderde zijn parkeerplaats van een ander had. „Mijn spullen had ze alvast op de gang gezet.” De woning staat op haar naam en Joris, planner van beroep, is van het ene op het andere moment dakloos. Bij zijn ouders kan hij niet terecht; die wonen in het buitenland. Ook bij vrienden kan hij naar eigen zeggen niet aankloppen: zij hebben een gezin en niet veel ruimte.

Om niet op straat te hoeven slapen, loopt Joris met zijn spullen naar de nachtopvang van het Leger des Heils in Ede, een tocht van zo'n twee uur vanaf zijn woonplaats. Daar vindt hij een open deur en een vrij bed.

Incompleet

Joris hoort ineens bij de groep dakloze mensen. Hoeveel er daarvan precies zijn in Nederland, is lastig te zeggen; wel lijkt het erop dat de groep in de afgelopen twee jaar is gegroeid. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) schat dat het in 2024 om zo'n 33.000 mensen ging, maar rekent alleen personen tussen de 18 en 65 jaar mee. Onder meer daardoor blijft het beeld van de groep incompleet en dat moet anders, klinkt al jaren, onder meer uit de politiek.

Hogeschool Utrecht en Kansfonds, een organisatie die zich inzet voor dak- en thuisloze mensen, sloegen de handen ineen. Zij voeren sinds 2022 een eigen telling uit aan de hand van een Europees geldende definitie van dakloosheid: de ETHOS-Lighttelling (zie 'Wie zijn er dakloos volgens de definitie van ETHOS-Light?'). Het doel is helder, vertelt projectleider Geroline van Beek:

Joris, beeld: André Dorst

er moet een betrouwbaar landelijk beeld komen van de aard en omvang van dak- en thuisloosheid.

Dit jaar vonden voor de derde keer op rij de ETHOS-tellingen plaats en deed een recordaantal van 57 gemeenten mee. Zo'n 650 maatschappelijke organisaties telden hoeveel mensen ze in hun netwerk hebben zonder vaste woon- of verblijfplaats. De organisaties kwamen op bijna 29.000 dak- en thuisloze mensen, bleek toen begin oktober de resultaten naar buiten kwamen.

Het totaal aantal dakloze mensen komt dus doorgaans veel hoger uit dan de schatting van het CBS, zegt projectleider Van Beek. „In de drie jaar dat we de tellingen uitvoeren hebben we al 36.000 mensen geteld, en dat is in nog niet de helft van Nederland.” Iedereen in beeld krijgen is onmogelijk, waardoor ook de ETHOS-telling de absolute ondergrens van het werkelijke aantal dakloze mensen in beeld brengt, weet Van Beek uit de praktijk.

„Mijn spullen had mijn vriendin alvast op de gang gezet”

Joris, dakloos

Dakloos volgens ETHOS-Light

- Mensen die leven in de openbare ruimte.
- Mensen in de noodopvang voor dakloze mensen.
- Mensen in tijdelijke opvang voor dakloze mensen.
- Mensen die een instelling verlaten zonder vervolghuisvesting en mensen die langer in een instelling verblijven wegens gebrek aan passende vervolghuisvesting.
- Mensen in niet-conventionele woonruimten, zoals een auto of caravan, vanwege een gebrek aan passende huisvesting.
- Mensen die noodgedwongen tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of derden.
- Mensen met een dreigende huissluiting zonder passende vervolghuisvesting.

Onder de getelde dakloze mensen waren 88 jaar ruim 4000 kinderen (onder de 18 jaar) en bijna 5000 jongeren (18 tot en met 27 jaar). Terdeels uit jaar hield de Kinderombudsman hierover nog de noodklok. Schokkend detail: voor het eerst telden de organisaties ook kinderen die daadwerkelijk op straat leven. Geen huisvesting hebben, geeft mensen sowieso veel stress en onzekerheid, schetst Van Beek, maar voor kinderen is de impact nog groter. „De situatie heeft eigenlijk altijd invloed op hun ontwikkeling. Denk ook aan het sociale aspect. Wat doet het met een kind als hij nooit een vriendje thuis kan uitnodigen?”

Zwarte hoodie

Luuk was net kind af, 18 jaar oud, toen zijn ouders hem het huis uit zetten. Daar heeft hij achteraf gezien nog best begrip voor ook, zegt de nu 21-jarige jongeman, gestoken in een spijkerbroek en een zwarte hoodie, met daaroverheen een jack. „Ik voerde niet zoveel uit, qua school of werk. Ik ging naar festivals. Daar kwam ook nog wel eens wat anders bij kijken waar mijn ouders het niet mee eens waren.” Ja, inderdaad, dan heeft hij het over drugs, verduidelijkt hij.

Voor de 18-jarige begint een periode van een halfjaar waarin hij steeds bij andere vrienden slaapt. „In het begin ging dat heel makkelijk. Iedereen wil je helpen. Maar op een gegeven mo-

ment wordt het moeilijker. Dan hebben ze er geen zin meer in, of ze hebben geen kamer meer over.”

Ten drempel om bij vrienden aan te kloppen, ervaart hij naar eigen zeggen niet. „Je bent op zo'n moment zo bezig met iets vinden, dat je het gewoon aan alles en iedereen gaat vragen. Je moet wel. Het is dat, of de straat op.” Dat laatste heeft Luuk tot nu toe altijd weten te voorkomen.

Nog even gaat Luuk terug naar zijn ouderlijk huis, daarna vindt hij een plek op een groep waar hij begeleid wordt. Dat gaat niet lang goed, volgens hemzelf vanwege slechte begeleiding. Na nog een aantal maanden van het ene naar het andere adres trekken, slaapt Luuk nu sinds zo'n vier maanden in de nachtopvang van het Leger des Heils in Ede. Overdag is hij bij de inloop van Ontmoeting, als hij niet werkt.

Drogisterijketen

Hij heeft in de afgelopen jaren een hele trits baantjes gehad, vertelt hij, vaak in de horeca. De laatste was bij een drogisterijketen dicht bij de dagopvang. Daar hoorde hij recent dat zijn contract niet zou worden verlengd. De baas dacht dat mensen uit de dagopvang vanwege Luuk voor de zaak rondhingen en vreesde voor zijn klandizie. Volgens Luuk zelf is dat onzin. „Ze stonden daar ook al toen ik nog niet in de supermarkt werkte.” Hij gaat in ieder geval niet bij de pakken neerzitten:

Luuk, beeld RD

„Ik ben nu alweer hand aan het solliciteren en ik denk dat ik zo wel weer aan het werk kan.”

Hij klinkt vrij monter en zegt dat de eerste paniek van het dakloos zijn er inmiddels ook helemaal af is. Zijn extra kleding ligt bij een vriend, waar hij één of twee keer per week naartoe gaat. Douchen en wassen doet hij in de dagopvang. Toch mist hij een eigen huis. „Dat ik gewoon in mijn bed kan liggen wanneer ik wil, zonder dat er iemand aan je kop zeurt. Dat mis ik denk ik het meest. Gewoon even alleen zijn.”

Een ander punt: veiligheid. „Ook al ben ik veruit de jongste hier, ik voel me wel veilig. Maar mijn spullen heb ik altijd bij me.” Hij wijst naar een tasje om zijn middel. „In de opvang jatten mensen dingen van elkaar, dat gebeurt gewoon. Dus hier heb ik mijn pasjes, ID-kaart, telefoon en oplader en sigaretten. Je moet altijd voorzichtig zijn.”

Ook Joris mist een eigen plek. „Het is heerlijk

om onder de douche te staan. Het is het enige moment dat je even privacy hebt. Even alleen bent.” Zudra hij in de opvang kwam, begon hij zijn zoektocht naar huisvesting. Dat bleek echter nog niet makkelijk, in een markt waar naar schatting zo’n 400.000 woningen tekort zijn.

Meerwaarde

Het is een vraag die Van Breek van de Hogeschool Utrecht regelmatig krijgt: Wat maakt het uit om de dakloze mensen in beeld te brengen, als gemeenten vervolgens toch geen woning voor hen hebben? Ze snapt deze redenering. Toch is ze overtuigd van de meerwaarde van de tellingen. „Stel dat een gemeente weet dat een aanzienlijk deel van de groep vrouw is, dan kan zo’n gemeente specifiek beleid maken op de inrichting van vrouwenopvang. Ook al is het dan nog steeds lastig om ruimte te vinden.”

Joris heeft inmiddels een appartement weten te bemachtigen waar hij begin november in kan. Hij kijkt er enorm naar uit, zegt hij. „In de weken in de opvang ben ik gaan waarderen wat ik eerst heel normaal vond. De warmte van een huis, van een eigen plek.”

Om privacyredenen zijn de namen van de geïnterviewden gefingeerd. Hun echte namen zijn bij de redactie bekend.

„Ook al ben ik veruit de jongste hier, ik voel me wel veilig”

Luuk, dakloze